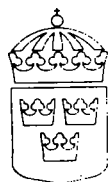

Näringsutskottets betänkande

1986/87:22

om SSAB Svenskt Stål AB (prop. 1986/87:71)

NU
1986/87:22

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1986/87:71, om vissa aktiefrågor för SSAB Svenskt Stål AB, m. m.,

dels tre motioner som har väckts med anledning av propositionen,

dels en motion om ett nationellt program för stålindustrin.

Företrädare för berörda fackliga organisationer, nämligen Svenska gruvindustriarbetareförbundet, Svenska metallindustriarbetareförbundet, Svenska industritjänstemannaförbundet, Sveriges arbetsledareförbund och Sveriges civilingenjörsförbund, har inför utskottet lämnat upplysningar och framfört synpunkter i ärendet. Redogörelser för handelspolitiska aspekter på svensk stålexport har lämnats av departementsrådet Rutger Croneborg, kanslirådet Lennart Alvin och departementsrådet Lars A. Stålberg, utrikesdepartementets handelsavdelning. Direktör Thomas Halvorsen, allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse, har inför utskottet redovisat bedömningar av stålindustrin från kapitalmarknadssynpunkt. Vidare har generaldirektör Sigvard Tomner m. fl., styrelsen för teknisk utveckling (STU), och professor John Olof Edström, tekniska högskolan i Stockholm, lämnat upplysningar om STU:s stöd till teknikutveckling inom gruvindustrin och stålindustrin. Slutligen har styrelseordföranden i SSAB Svenskt Stål AB, direktör Björn Wahlström och t. f. verkställande direktören för bolaget Orvar Nyquist inför utskottet lämnat upplysningar i ärendet.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om dels förtida inlösen av Gränges AB:s andel på 25 % av aktierna i SSAB Svenskt Stål AB, dels överlåtelse av 33,3 % av aktierna i bolaget till sex institutionella placerare. Vidare förordar utskottet att regeringen bemyndigas att i framtiden medverka till att statens ägarandel i SSAB minskas genom utgivning av konvertibla skuldebrev eller genom nyemissioner, med den restriktionen att fråga om minskning av ägarandelen under 51 % räknat efter aktiernas röstvärde skall underställas riksdagen.

Reservationer (vpk) föreligger till förmån för motionsyrkanden om bl. a.

Propositionen

Förslag

Regeringen föreslår – efter föredragning av statsrådet Thage Peterson – att riksdagen

1. till Inlösen av aktier i SSAB Svenskt Stål AB från Gränges AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 600 000 000 kr.,

2. till Ränta på köpeskilling till Gränges AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 15 000 000 kr.,

3. till Värdepappersskatt vid köp av aktier i SSAB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,

4. godkänner avtal mellan staten och Gränges AB om inlösen av aktier i SSAB Svenskt Stål AB m. m. i vad avser ekonomiska förpliktelser i övrigt för staten,

5. godkänner avtal mellan staten och allmänna pensionsfonden, fjärde fondstyrelsen m. fl. om överlåtelse av aktier i SSAB Svenskt Stål AB m. m. i vad avser överlåtelse av aktier och ekonomiska förpliktelser för staten,

6. godkänner vad föredragande statsrådet har anfört om storleken av statens framtida andel av röstvärdet i SSAB Svenskt Stål AB.

Huvudsakligt innehåll

I propositionen begärs medel för förtida inlösen av Gränges AB:s andel på 25 % av aktierna i SSAB Svenskt Stål AB. Den överenskomna köpeskillingen uppgår till 600 milj. kr. per den 31 december 1986. Härtill kommer ränta fram till betalningstillfället och värdepappersskatt. Därjämte har staten åtagit sig bl. a. att ersätta Gränges för bortfallet av utdelning för år 1986 på de inlösta aktierna genom avstående från motsvarande utdelning på statens aktier.

Vidare föreslås godkännande av att staten överlåter 33,3 % av aktierna i SSAB till sex institutionella placerare – pensionsfonder och försäkringsbolag m. fl. – för sammanlagt 460 milj. kr. I ett avtal mellan staten och de nya ägarna – vilket har fogats till propositionen för riksdagens information – slås fast att SSAB skall driva sin verksamhet utifrån strikt affärsmässiga principer. Parterna är ense om att SSAB i framtiden skall börsnoteras.

Slutligen föreslås i propositionen att statens ägarandel i SSAB i fortsättningen skall kunna minskas genom utgivning av konvertibla skuldebrev eller genom riktade nyemissioner. En minskning genom sådana åtgärder av statens andel till mindre än hälften av det totala röstvärdet förutsätts dock inte skola ske utan riksdagens godkännande. Uppllysning lämnas om ett erbjudande från Luossavaara Kiirunavaara AB (LKAB) om ett lån till SSAB på 700 milj. kr., som vid en senare tidpunkt kan konverteras till aktier i detta bolag.

Yrkanden

De motioner som har väckts *med anledning av propositionen* är följande:

1986/87:N128 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. avslår propositionens förslag om att anvisa 600 000 000 kr. för inlösen av Gränges AB:s aktier i SSAB,

2. ej godkänner avtalen mellan staten och allmänna pensionsfonden, fjärde fondstyrelsen m. fl. om överlåtelse av aktier i SSAB,

3. hos regeringen hemställer om åtgärder för att lösa ut Gränges AB ur SSAB till en symbolisk summa,

4. hos regeringen begär förslag till nya riktlinjer för SSAB vilka utgår från samhällsekonomi, integrerad produktion, ny teknik, förädling m. m.,

5. hos regeringen begär att åtgärder vidtas för forskning och utveckling enligt motionens riktlinjer,

6. som sin mening ger regeringen till känna att SSAB ej skall börsnoteras,

7. som sin mening ger regeringen till känna att SSAB i nuvarande läge ej lånar upp kapital hos LKAB.

1986/87:N129 av Bengt-Ola Rytting m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande SSAB:s fortsatta lönsamhetskrav och framtida sysselsättningsansvar.

1986/87:N130 av Paul Lestander (vpk), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder vid SSAB-Luleåverken.

Den motion *från allmänna motionstiden* som behandlas här är:

1986/87:N328 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär upprättande av ett nationellt program för stålindustrin enligt vad som i motionen anförts,

2. hos regeringen begär initiativ för att nationalisera nya Avesta.

Motivering

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1986/87:N128 avvisas regeringens förslag på alla punkter. Motionärerna erinrar om att partiet alltsedan stålkrisens början har krävt en nationell utveckling av stålindustrin utifrån samhällsekonomiska utgångspunkter. Den aktuella propositionen utgör, anför de, en definitiv bekräftelse på att regeringens politik inriktas på att anpassa näringslivet och samhället till en extrem exportinriktning på den internationella kapitalismens "fria" handelsvillkor. Motionärerna riktar stark kritik mot förslaget om att aktier i SSAB skall överföras till nya ägare, som antas se engagemanget främst som en finansiell placering. Vad som föreskrivs i avtalet mellan staten och de nya ägarna om att SSAB-koncernen skall driva sin verksamhet uteslutande utifrån strikt affärsmässiga principer innebär en väsentlig förändring i förhållande till hittills gällande mål för SSAB, menar motionärerna. De tolkar innebörden av avtalet så att SSAB:s

stora regionalpolitiska betydelse inte på något sätt skall få inverka på de beslut som fattas. Tanken på en börsintroduktion av SSAB motsätter de sig bestämt. Mot bakgrund av stålbranschens problem saknas det förutsättningar för att ett SSAB av nuvarande storlek skall kunna nå en för börsen rimlig lönsamhet. Motionärerna förutser att SSAB för att anpassa sig till börsens krav kommer att krympa inom alla produktionsområden och på alla produktionsorter. Detta betecknas som en näringspolitisk och regionalpolitisk katastrof.

I motionen föreslås följande nya riktlinjer för SSAB. Som ett första steg bör en omförhandling ske med Gränges utifrån ståndpunkten att Gränges skall lösas ut ur SSAB för ett symboliskt belopp av 1 kr. Samhällsekonomisk lönsamhet och effektivitet skall vara drivkraften för den fortsatta verksamheten. Denna skall ta sikte på att bygga framtidens stålverk med ny teknik, hög förädlingsgrad och integrerad produktion vid varje järnverk med minst nuvarande personalstyrka. Produktionen bör inriktas på inhemska behov. Självförsörjningsgraden bör ökas, samtidigt som internationella kapitalistiska stålföretag bör hindras från att slå ut svensk stålindustri. Gruvbrytningen i Grängesberg och Dannemora bör fortsätta. Offensiva insatser på processutveckling och nya produkter bör prioriteras. Samhället har ett övergripande ansvar för att forskning och utveckling på stålområdet får en tillräcklig omfattning, anför det.

I motion 1986/87:N129 (s) ges uttryck för tveksamhet till tanken på en börsintroduktion av SSAB. Motionärerna menar dels att realismen i tanken kan ifrågasättas, dels att en börsintroduktion skulle kunna leda till att det statliga ansvaret för den basindustri det här är fråga om försvagas. Vidare anförts att ett företag som SSAB måste ta ett ansvar för sysselsättningen på de huvudorter där det är lokaliserat, ett ansvar som man normalt inte kan vänta sig av ett privatägt företag. Kravet på lönsamhet måste ges en tolkning som tar rimliga hänsyn till branschens speciella villkor och till regionala intressen. Motionärerna finner det naturligt att riksdagen i samband med godkännandet av avtalet om aktieöverlåtelse slår fast att det inte är fråga om någon skärpning av de lönsamhetskrav som hittills har gällt för SSAB.

Utvecklingen av SSAB:s anläggningar i Luleå behandlas i motion 1986/87:N130 (vpk). Motionären anser att det nu krävs ökade insatser på forskning, utveckling och utbildning. Han fäster vikt vid att de offensiva möjligheter som finns redan med nu tillämpade processmetoder tas till vara, t. ex. genom att vanadin utvinns ur masugnsslaggen och att flexibiliteten vid valsningen ökas. En mera långsiktig utveckling i riktning mot ett stål-energi-kemi-kombinat i Luleå förordas av motionären. För dessa ändamål bör användas medel – ett belopp av 400 milj. kr. nämns – som riksdagen enligt motionären tidigare har tillerkänt SSAB för verksamheten i Luleå.

Ett nationellt program för stålindustrin begärs i motion 1986/87:N328 (vpk). Handelsstålsindustrin har gått igenom en strukturomvandlingsprocess innebärande tusentals förlorade jobb, anför det. Inför 1990-talet kommer nya hot. Motionärerna hänvisar till risken för drastiska nedskärningar av SSAB som en följd av de skärpta lönsamhetskraven enligt regeringens förslag. Vidare sägs att de mindre handelsstålsverken – Halmstads Järnverks AB och Smedjebacken-Boxholm Stål AB – lever farligt i skuggan av SSAB:s

nya utveckling. Motionärerna anser att frågor om investeringsplaner och utveckling inom branschen är ett samhälleligt intresse. Beträffande specialstålsindustrin riktas kritik mot den nuvarande inriktningen av produktionen inom Avesta AB på standardprodukter. Branschens framtid ligger i en ökad förädling och specialisering av produkterna, hävdas det. Avesta bör snarast nationaliseras.

Dessa överväganden ligger till grund för motionärernas förslag om en "demokratiskt tillsatt utredning" med uppgift att ta fram en plan för en ny stålindustri inför 1990-talet med följande inriktning. Erforderliga investerings- och utvecklingsresurser skall tillföras stålindustrin. En samordning av hela den "stålbaserade kedjan" från råvara till slutprodukt måste åstadkommas. Produktutvecklingen skall ske i samarbete mellan stålverk och sluttillverkare. Nya produkter skall i första hand fylla samhälleliga behov inom t.ex. kollektivtrafik, energiteknik och byggande. Dessa produkter skall tillverkas i första hand vid befintliga stålverk. Den metallurgiska utvecklingen skall samordnas med produktutvecklingen. Gruvteknik, processteknik och förädlingsteknik skall vidareutvecklas för att svenskt kunnande och leveranser från svenska tillverkare till framtidens stålverk skall tryggas. Processutvecklingen skall i första hand inriktas på att energiåtgången skall minskas, arbetsmiljön och den yttre miljön förbättras och den svenska malmen förädlas inom landet. En ny ägarsamordning bör ske inom ett svenskt "metallbolag" där hela gruvnäringen och stålindustrin ingår, anføres det vidare.

Tidigare riksdagsbehandling

Här redovisas enbart behandlingen av frågor rörande ägarförhållanden i SSAB sedan hösten 1981, då staten inträdde som direkt delägare i bolaget i samband med en finansiell rekonstruktion. En redogörelse för tidigare riksdagsbehandling av frågor rörande stålindustrin i allmänhet har lämnats senast i betänkandet NU 1986/87:7, till vilket hänvisas.

Statens inträde som ägare i SSAB hösten 1981 skedde genom förvärv av Stora Kopparbergs Bergslags AB:s andel av 25 % av aktierna i bolaget. Övriga delägare i SSAB var då Statsföretag AB med 50 % och Gränges AB med 25 %. Ett kapitaltillskott av 1 500 milj. kr. lämnades till SSAB av ägarna. Gränges betalade sin andel, dvs. 375 milj. kr., kontant. Därjämte lämnade staten och Gränges lån till SSAB med vardera 150 milj. kr. De tre aktieägarna förband sig att kvarstå som aktieägare t.o.m. den 2 januari 1991. Denna dag skulle Gränges äga rätt att få sina aktier inlösta av staten för ett belopp av 875 milj. kr. Om Gränges utnyttjade denna rätt skulle staten också vara skyldig att helt eller delvis överta Gränges lånefordran på SSAB. Riksdagen godkände, på hemställan av näringsutskottet (NU 1981/82:13), de berörda avtalen i vad avsåg ekonomiska förpliktelser för staten och anvisade de medel som behövdes för statens deltagande i rekonstruktionen. Därvid avslog riksdagen bl. a. ett motionsyrkande från moderata samlingspartiet av innebörd att riksdagen skulle uttala att statens andel i SSAB borde övertas av privata delägare och att förutsättningarna för en börsintroduktion av bolaget borde prövas.

Hösten 1982 godkände riksdagen, på förslag av näringsutskottet (NU 1982/83:25), en rekonstruktion av Statsföretagsgruppen innebärande bl. a. att staten övertog Statsföretags aktier i SSAB. Därmed blev staten direkt ägare i SSAB med en andel av 75 %. Riksdagen avlog ett yrkande från moderata samlingspartiet om att SSAB m. fl. "problemföretag" skulle kvarstanna hos Statsföretag, liksom ett yrkande från vänsterpartiet kommunisterna om att Gränges borde lösas ut ur SSAB "med en symbolisk summa".

Riksdagen har under de senaste åren behandlat ett antal motioner från de borgerliga partierna om försäljning och börsintroduktion av statsägda företag (jfr NU 1983/84:23, NU 1984/85:32, NU 1985/86:24). SSAB har därvid inte hört till de företag som i motionerna särskilt utpekats som lämpliga försäljningsobjekt. Det har dock i några fall anförts att även SSAB borde kunna säljas efter omstrukturering. Riksdagen har avslagit ifrågavarande motioner.

Svar på frågor i riksdagen

Industriminister Thage Peterson besvarade den 29 januari 1987 två frågor (1986/87:314 och 315) om SSAB:s nya strukturplan. Frågorna var föranledda av uppgifter i massmedia om planerade nedläggningar av verksamheter på olika orter. I sitt svar sade industriministern att den verkställande ledningen inom SSAB på uppdrag av en enig styrelse arbetade med att ta fram underlag för arbetet med en ny strukturplan. Härefter anfördes följande:

Får jag sedan tillägga att SSAB för att säkra sin långsiktiga utveckling självfallet måste uppnå en varaktig och acceptabel lönsamhet. Naturligtvis bör investeringar inom utvecklingsbara och expansiva områden vara ett naturligt inslag i den nya strukturplanen för SSAB. Det är dock ett känt faktum att företaget har olönsamma verksamhetsgrenar. Självfallet måste dessa lönsamhetsproblem åtgärdas för att SSAB skall kunna uppnå en långsiktig uthållig lönsamhet och därmed säkra sin egen utveckling. Om ingenting görs kan företagets långsiktiga utveckling äventyras.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att möjligheterna för offensiva investeringar förbättrats genom det konvertibla lån på 700 milj. kr. som LKAB erbjudit SSAB.

Liksom andra företag har självfallet SSAB skyldigheter gentemot sina anställda. Jag har vid flera tillfällen framhållit att företagen har ett ansvar för att vidta åtgärder som mildrar effekterna av produktionsminskningar på orter där alternativa sysselsättningar saknas. Ett sådant ansvar åligger naturligtvis SSAB i samma omfattning som alla andra företag – privata, kooperativa eller statliga.

Under de följande veckorna har industriministern besvarat ytterligare ett antal frågor om SSAB. Sålunda besvarade han den 5 februari två frågor (1986/87:328 och 330) om samråd vid omstruktureringen av SSAB, en fråga (1986/87:331) om satsningarna på s. k. termiskt fosfat och vanadin inom SSAB, en fråga (1986/87:334) om den planerade nedläggningen av Danne-mora gruva och en fråga (1986/87:336) om alternativ sysselsättning i Borlänge. Den 12 februari besvarades en fråga (1986/87:356) om strukturplanen för SSAB.

Vidare har arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon den 17 mars 1987

Förslag till handlingsplan för SSAB

Den 2 februari 1987 har styrelsen för SSAB offentliggjort ett förslag till handlingsplan. Planen tar sikte på en avveckling utan dröjsmål av SSAB:s olönsamma enheter för att möjliggöra investeringar i enheter med långsiktig lönsamhet. I ett pressmeddelande anförts bl. a. följande:

Cirka 2 200 SSAB-anställda berörs av de nedläggningar som föreslås i den nu framlagda planen. Nedläggningar förordas av gruvorna i Grängesberg och Dannemora, elektrostålverket och Morganverket i Domnarvet, finvalsverket i Luleå samt varmbandsverket i Surahammar.

Samtidigt skall drygt en miljard kronor satsas på SSAB:s kärnaffär – dvs. tunnplåt med därtill knuten metallurgi och vidareförädling i olika former.

”Huvudaxeln” i denna affär utgörs av metallurgin i Luleå, tunnplåtverksamheten i Domnarvet samt vidarebearbetningen inom Dobel och Plannja och de egna grossisterna.

En viktig stödjande ”sidoaxel” till kärnaffären utgörs av metallurgin i Oxelösund. Grovplåt i Oxelösund och Profilers grova långa produktprogram i Luleå stödjer kärnaffären genom kopplingen till malmmetallurgin.

Vidare meddelas att styrelsen för SSAB har avsatt 10 milj. kr. för arbetet med att finna ny sysselsättning på de orter som kan komma att drabbas av nedläggningar när handlingsplanen genomförs.

Av pressmeddelandet framgår också att handlingsplanen nu skall bli föremål för sedvanlig MBL-förhandling innan beslut fattas i styrelsen.

Utskottet

Inledning

Förslagen i proposition 1986/87:71 syftar till att skapa en ägarsituation inom SSAB som innebär att staten delar det direkta risktagandet i bolaget med andra intressenter på lika villkor. Den nuvarande minoritetsdelägaren Gränges AB har till följd av rätt till framtida inlösen av sina aktier i SSAB till ett fastställt pris inte ett normalt ägaransvar. Regeringens förslag innebär dels att staten redan nu löser in Gränges aktier, dels att nya ägare kommer in i SSAB. För de nya ägarna skall enligt propositionen gälla samma risktagande som för staten. Förslagen skall ses som en helhet. Avtalet om inlösen är sålunda för sin giltighet beroende av att avtalet om överlåtelse av aktier i SSAB godkänns, och omvänt.

Den principiella syn på statens ägarroll som präglar regeringens förslag redovisas inte närmare i den aktuella propositionen. Så har emellertid nyligen skett i proposition 1986/87:74 om näringspolitik inför 1990-talet (s. 175–181). Utskottet kommer senare att på grundval av bl. a. denna redovisning behandla frågor om statligt företagande i allmänhet.

I proposition 1986/87:71 (s. 4 f.) lämnas vissa uppgifter om SSAB:s ekonomiska läge. Redovisningen, som har grundats på bolagets delårsrap-

port för perioden januari–augusti 1986, pekar på en fördubbling av koncernresultatet för hela 1986 jämfört med år 1985, då resultatet var 205 milj. kr. Sådana bedömningar låg också till grund för förhandlingarna med de tilltänkta nya ägarna under hösten 1986.

Mot slutet av året blev det emellertid uppenbart att resultatet skulle komma att bli väsentligt sämre än enligt tidigare prognos, beroende främst på överuthud och sjunkande stålpriser. Det stod också klart att den internationella stålindustrin stod inför en ny kris och att ytterligare nedskärningar av kapaciteten skulle komma att tvingas fram såväl inom EG som i Förenta Staterna och Japan. I denna situation inleddes inom SSAB – där en ny ledning tillträtt – ett utredningsarbete med sikte på anpassning av koncernens struktur till marknadsförutsättningarna. Resultatet av detta arbete redovisade företagsledningen den 2 februari 1987 i form av en handlingsplan. En redogörelse för det huvudsakliga innehållet i planen har lämnats i det föregående (s. 7). Det framkom också att ett genomförande av planen skulle komma att föranleda extraordinära nedskrivningar och avvecklingskostnader av inemot 1 000 milj. kr.

Av det sagda framgår att SSAB:s situation har förändrats väsentligt sedan regeringens proposition lades fram. Det bör också påpekas att motionstiden gick ut innan handlingsplanen offentliggjordes och att motionärerna alltså inte har kunnat ta hänsyn till de uppgifter som lämnades i samband därmed.

Mot bakgrund härav har utskottet funnit det angeläget att genom utfrågningar söka bilda sig en uppfattning om SSAB:s aktuella läge och framtidsutsikter. Utskottet har hört företrädare för företagsledningen och för myndigheter och fackliga organisationer. Därvid har delvis motstridande bedömningar redovisats, särskilt i vad gäller möjligheterna till fortsatt drift av gruvorna i Grängesberg och Dannemora. I sammanhanget har utskottet tagit del av en granskning av resultatutvecklingen inom SSAB:s gruvdivision som har utförts på industridepartementets initiativ.

Samhällsekonomiska och regionalpolitiska aspekter på frågan om gruvdrift i Bergslagen har nyligen tagits upp i några motioner med anledning av proposition 1986/87:74 om näringspolitik inför 1990-talet. Utskottet kommer inom kort att behandla dessa motioner i samband med andra mineralpolitiska frågor.

Det ankommer inte på utskottet och riksdagen att ta ställning till de förslag till strukturåtgärder inom SSAB som företagsledningen har lagt fram i handlingsplanen. Denna behandlas nu i den ordning som gäller enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL). Först därefter kan SSAB:s styrelse fatta beslut. Tidpunkten härför kan inte närmare anges.

Utskottet har nu att behandla de förslag om vissa aktiefrågor för SSAB som regeringen har lagt fram i proposition 1986/87:71. Enligt vad utskottet har erfarit önskar såväl regeringen som övriga parter att de berörda avtalen – som har träffats med visst förbehåll för riksdagens godkännande – snarast kan träda i kraft.

Avtalet om inlösen av Gränges aktier i SSAB innebär att staten erlägger 600 milj. kr. per den 31 december 1986 för aktierna, vilket motsvarar det diskonterade värdet av det belopp av 875 milj. kr. som år 1981 fastställdes för inlösen av aktierna vid årsskiftet 1990-1991. I propositionen begärs medel för inlösen av aktierna jämte värdepappersskatt och ränta från den 1 januari 1987 fram till den faktiska tidpunkten för inlösen. Genom avtalet med Gränges åtar sig staten också att ersätta Gränges för utdelningen för år 1986 på de inlösta aktierna och att överta ett av Gränges till SSAB lämnat lån på 150 milj. kr. liksom Gränges samtliga rättigheter och skyldigheter i egenskap av aktieägare i Gränges. Utskottet behandlar regeringens förslag rörande dessa olika åtaganden i ett sammanhang.

I motion 1986/87:N128 (vpk) hänvisas till vänsterpartiet kommunisternas tidigare krav på att SSAB skall vara helstatligt och att Gränges skall lösas ut med "den symboliska summan av 1 krona". Partiet står fast vid denna uppfattning, anför det. I enlighet härmed föreslås en omförhandling med Gränges. Medel för inlösen bör enligt motionen inte anvisas.

Vid behandlingen år 1983 av ett motsvarande yrkande från vänsterpartiet kommunisterna om inlösen av Gränges aktier i SSAB avvisade utskottet (NU 1982/83:25 s. 19) – med reservation från partiets företrädare – kravet på att Gränges skulle tvingas att avstå aktierna för en symbolisk ersättning. Utskottet hänvisade därvid till stadgandet i 2 kap. 18 § regeringsformen om ersättning vid expropriation m. m.

Utskottet har samma syn på ersättningsfrågan nu. En förtida inlösen av Gränges aktier bör ske i enlighet med det träffade avtalet. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag och avstyrker motion 1986/87:N128 (vpk) i berörda delar.

Överlåtelse av aktier i SSAB

Regeringens förslag innebär att staten, efter inlösen av Gränges andel, överlåter 33,3 % av samtliga aktier i SSAB till en grupp av sex institutionella placerare, bestående av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse, tre försäkringsbolag och två till Skandinaviska Enskilda Banken knutna pensionsstiftelser. Som motiv för överlåtelsen anges i propositionen att staten bör eftersträva riskspridning. Vidare anförts att ett breddat ägande understryker att SSAB arbetar på affärsmässiga villkor och att detta är viktigt med hänsyn till SSAB:s exportmöjligheter. Priset på de överlåtna aktierna, 460 milj. kr., bedöms i propositionen som marknadsmässigt med hänsyn till bolagets resultatutveckling och till riskerna i stålbranschen.

Förutom av aktieöverlåtelsen begärs riksdagens godkännande av vissa åtaganden för staten beträffande SSAB:s verksamhet enligt ett separat avtal med de tillkommande aktieägarna. I detta avtal förklarar sig parterna ense om bl. a. att verksamheten skall bedrivas "uteslutande utifrån strikt affärsmässiga principer" och att SSAB skall börsnoteras på Stockholms fondbörs "så snart det är möjligt med hänsyn till den ekonomiska ställningen och övriga förhållanden". Fram till dess skall parterna gemensamt äga bolaget.

Om börsnotering inte kan ske före utgången av år 1993 på grund av att de nämnda förutsättningarna inte uppfylls är dock staten skyldig att anvisa köpare eller själv köpa aktierna till ett pris som motsvarar aktiernas verkliga värde. Om staten som majoritetsägare bryter mot avtalet kan övriga ägare kräva att staten återköper aktierna till det verkliga värdet, dock lägst förvärvspriset jämte ränta. I övrigt innehåller avtalet sedvanliga regler om enighet mellan parterna om beslut på bolagsstämma i vissa viktiga frågor m. m.

Kravet på börsnotering från de nya ägarnas sida förklaras enligt propositionen av att de som placerare av pensionsmedel måste kunna räkna med att det inom en rimlig tid skapas en marknad för aktierna. För SSAB:s del, anförs det, kan en framtida notering innebära vidgade möjligheter att få tillgång till kapital, liksom bättre förutsättningar för att medverka i strukturförändringar bl. a. genom användning av egna aktier som betalningsmedel vid företagsförvärv.

I motion 1986/87:N128 (vpk) avvisas förslaget om en breddad ägarbas för SSAB. i konsekvens med motionärernas uppfattning att SSAB skall vara helstatligt. Som tidigare har redovisats (s. 3 f.) riktas i motionen stark kritik mot planerna på en börsintroduktion av SSAB och på de därmed sammanhängande kraven på affärsmässighet. Motionärerna anser vidare att de nya aktieägarna inte står för något risktagande i SSAB eftersom de under vissa förutsättningar kan kräva inlösen till fastställt pris. Dessutom hävdas att förvärvet av aktierna sker till ett "kraftigt rabatterat pris" jämfört med det pris som gäller för statens inlösen av Gränges aktier.

Utan att därmed avslag yrkas på regeringens förslag framförs i motion 1986/87:N129 (s) viss kritik mot tanken på en börsintroduktion av SSAB. Motionärerna begär ett uttalande av riksdagen av innebörd att det nya avtalet inte skall innebära en skärpning av hittillsvarande lönsamhetskrav och ett minskat ansvar för sysselsättningen på berörda orter.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om ett breddat ägande i SSAB. Den kritik som riktas i motion 1986/87:N128 (vpk) mot vissa av villkoren i avtalet med de nya ägarna synes delvis grundad på missförstånd. Som framgått av utskottets redogörelse kommer alla delägare att fullt ut bära den ekonomiska risken i sitt engagemang. Endast i fall att staten bryter mot avtalet, t. ex. genom att förhindra en eljest möjlig börsintroduktion, kan det bli fråga om skyldighet för staten att lösa in aktier till fastställt pris. Vidare bör framhållas att jämförelsen i motionen mellan priset för överlåtelsen av aktier till de nya ägarna och priset för inlösen av Gränges aktier är missvisande. I det förra fallet gäller det en affärsmässig uppgörelse, i det senare fallet gäller det ett infriande i förtid av ett för staten bindande åtagande.

Planerna på en framtida börsintroduktion av aktierna i SSAB har ett nära samband med den föreslagna ändringen av ägarförhållandena i bolaget. Utskottet vill emellertid understryka att en börsintroduktion av SSAB mot bakgrund av koncernens aktuella ställning torde få ses som en fråga på flera års sikt.

Med anledning av vad som sägs i motion 1986/87:N129 (s) om lönsamhetskrav för SSAB vill utskottet anföra följande. Åtagandet för staten och övriga

ägare att verka för strikt affärsmässighet i koncernen bör självfallet inte tolkas så att SSAB skall få åsidosätta sina förpliktelser gentemot anställda eller de orter där verksamheten bedrivs. Ett ansvar för att mildra de effekter av produktionsminskningar som uppstår på de berörda orterna åvilar alla företag oavsett ägare. Om staten i ett visst fall vill få till stånd åtgärder som inte är förenliga med rent företagsekonomiska intressen finns möjligheten att t. ex. genom offertförfarande nå det önskade resultatet. Ett sådant förfarande kan tillämpas för såväl statliga som privatägda företag. Utskottet hänvisar här till de principer för offertförfarandet som fastställdes i samband med rekonstruktionen av Statsföretagsgruppen år 1983 (NU 1982/83:25).

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1986/87:N128 (vpk) i berörd del. Det anförda innebär också att utskottet inte finner anledning till något uttalande av riksdagen om SSAB:s lönsamhetskrav så som begärs i motion 1986/87:N129 (s). Motionen bör inte föranleda någon åtgärd.

Statens ägarandel i SSAB

Sedan de av regeringen föreslagna ändringarna i SSAB:s ägarförhållanden genomförts kommer statens andel av aktiekapitalet att uppgå till 67,7 % jämfört med 75 % för närvarande. I propositionen begärs bemyndigande för regeringen att i framtiden utan riksdagens hörande medverka till en ytterligare minskning av statens ägarandel i samband med nyemissioner eller utgivning av konvertibla skuldebrev. Regeringen bör dock inte utan riksdagens godkännande kunna medverka till att statens andel blir mindre än hälften av det totala röstvärdet av SSAB:s aktier, anför det.

Av propositionen framgår att regeringens förslag föranleds närmast av ett erbjudande från LKAB till SSAB om ett tioårigt lån på 700 milj. kr. som senare, dock tidigast år 1992, kan konverteras till aktier i SSAB. Detta erbjudande ingår som ett led i LKAB:s strategi att kunna gå in som delägare hos stora kunder. Som tidigare framgått räknar också regeringen med att SSAB kan komma att behöva finansiera framtida företagsförvärv genom riktade nyemissioner, med åtföljande "utspädning" av det statliga ägandet i bolaget.

Utskottet har nyligen med anledning av försäljningen av statens aktier i Gambrinus AB (NU 1986/87:17) givit uttryck för uppfattningen att riksdagen bör höras i ärenden om försäljning av statliga aktier enligt hittillsvarande praxis. Riksdagen har anslutit sig härtill. Utskottet uttryckte samtidigt förståelse för att regeringen i vissa fall kunde behöva inhämta riksdagens bemyndigande till en framtida eventuell aktieförsäljning. Av propositionen framgår att regeringen har sett SSAB som ett sådant fall.

I motion 1986/87:N128 (vpk) har regeringens förslag under denna punkt inte föranlett något särskilt yrkande, eftersom motionärerna intar den principiella ståndpunkten att SSAB skall vara helstatligt. Tanken på att SSAB nu skall ta upp ett lån från LKAB avvisas emellertid i motionen.

Utskottet finner det motiverat att riksdagen bemyndigar regeringen att medverka till en framtida minskning av statens ägarandel i SSAB, dock lägst till 51 % räknat efter aktiernas röstvärde. Den statliga majoritetsställningen i

bolaget bör alltså inte kunna uppges utan riksdagens hörande. Frågan om ett konvertibelt lån från LKAB till SSAB är ett ärende för styrelserna i berörda bolag och föranleder inget ställningstagande av riksdagen. Yrkandet härom i motion 1986/87:N128 (vpk) avstyrks alltså.

SSAB:s fortsatta verksamhet

Som utskottet inledningsvis konstaterat innehåller den aktuella propositionen inga förslag om strukturåtgärder inom SSAB eller om bolagets framtida verksamhetsinriktning. I motion 1986/87:N128 (vpk) redovisas emellertid en rad synpunkter på dessa frågor. Motionärerna presenterar ett förslag till nya *riktlinjer för SSAB:s verksamhet* baserade på omfattande investeringar i ny teknik och ny produktionsutrustning, med sikte bl. a. på ökad vidareförädling av produktionen och bibehållen sysselsättning vid bolagets nuvarande anläggningar, inkl. gruvorna. Riktlinjerna innefattar också handelspolitiska skyddsåtgärder och omfattande statligt stöd till forskning och utveckling.

Utskottet har vid beredningen av ärendet inhämtat uppgifter från styrelsen för teknisk utveckling (STU) om planerad material- och energiforskning inom järn- och stålindustrin under perioden 1987/88–1989/90. Därvid har framkommit att insatserna för forskning och utveckling inom järn- och stålindustrin beräknas uppgå till ca 55 milj. kr. om året under perioden, huvudsakligen i form av s. k. kollektiv forskning. Av de totala insatserna torde omkring hälften vara av direkt intresse för SSAB.

Utskottet går inte in på de förslag om SSAB:s verksamhetsinriktning som förs fram i motion 1986/87:N128 (vpk). Frågor av sådant slag prövas inom företaget. Frågor om de statliga insatserna för forskning och utveckling på bl. a. stålområdet kommer att behandlas av utskottet senare i vår på grundval av förslag i proposition 1986/87:80 om forskning. Några initiativ av riksdagen i enlighet med vad som yrkas i motionen bör inte komma i fråga. Motionen avstyrks alltså i berörda delar.

I anslutning här till behandlar utskottet också motion 1986/87:N130 (vpk), i vilken begärs kraftigt ökade insatser för utveckling av *SSAB:s anläggningar i Luleå*. Denna motion bygger på samma syn på stålindustrins situation som den nyss behandlade partimotionen. Beträffande finansieringen av investeringarna i Luleå hänvisar motionären till att riksdagen skulle ha tillerkänt SSAB medel för ändamålet men att dessa medel skulle ha blivit infrusna av regeringen "efter påtryckningar från USA". Motionären torde här syfta på ett uttalande i proposition 1982/83:120 om utveckling i Norrbotten (s. 30), enligt vilket ett belopp av storleksordningen 400 milj. kr. skulle kunna komma att erfordras senare för en förstärkning av de insatser i form av ett rekonstruktionslån på 200 milj. kr. till SSAB som föreslogs i propositionen och som riksdagen också anvisade. Enligt vad utskottet har erfarit avstod regeringen från att senare av riksdagen begära ytterligare medel för ändamålet med hänsyn bl. a. till att ett sådant stöd skulle ha kunnat utlösa handelspolitiska motåtgärder från vissa länders sida, vilket hade fått starkt negativa verkningar för SSAB:s export av stål.

Utskottet avstyrker motionen på samma grunder som nyss redovisats beträffande motion 1986/87:N128 (vpk).

I motion 1986/87:N328 (vpk) framförs krav på ett nationellt program för stålindustrin omfattande såväl handels- som specialstålsindustrin. Programmet skulle syfta till utveckling "utifrån samhällsekonomiska riktlinjer". Programmet förutsätter en ägarsamordning av hela stålindustrin och gruvnäringen. I enlighet härmed framställs ett konkret yrkande på nationalisering av Avesta AB.

Utskottet har vid ett antal tillfällen behandlat motioner från vänsterpartiet kommunisterna om ett nationellt program för stålindustrin. Detta skedde senast i november 1986 (NU 1986/87:7), då utskottet avstyrkte ett förslag av samma innebörd som det nu aktuella. Utskottet hänvisade till att en omstrukturering av handels- och specialstålsindustrierna hade genomförts under aktiv medverkan från staten. Det borde därefter i första hand åligga företagen i branschen att svara för att det löpande bedrivs ett aktivt rationaliseringsarbete och att nödvändiga struktur- och effektivitetsåtgärder vidtas. Motionen avslogs av riksdagen.

I sitt betänkande lämnade utskottet också vissa uppgifter om ägarförhållanden m. m. i Avesta AB. Dessa uppgifter är alltjämt i huvudsak aktuella. Enligt en bokslutskommuniké från bolaget väntas resultatet för år 1986 före extraordinära poster uppgå till 240 milj. kr., jämfört med 60 milj. kr. år 1985. Enligt uppgift avser bolaget att inom kort begära introduktion på Stockholms fondbörs.

Utskottet anser inte att det som anförs i motion 1986/87:N328 (vpk) föranleder ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida till frågan om en nationell plan för stålindustrin. Den ägarsamordning som förutsätts i planen och som skulle innebära bl. a. ett förstatligande av Avesta AB kan utskottet inte heller förorda. Motionen avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *inlösen av aktier i SSAB*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:71 momenten 1–4 och med avslag på motion 1986/87:N128 yrkandena 1 och 3

a) till *Inlösen av aktier i SSAB Svenskt Stål AB från Gränges AB* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 600 000 000 kr.,

b) till *Ränta på köpeskilling till Gränges AB* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 under tolfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 15 000 000 kr.,

c) till *Värdepappersskatt vid köp av aktier i SSAB Svenskt Stål AB* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,

d) godkänner avtalet mellan staten och Gränges AB om inlösen av aktier i SSAB Svenskt Stål AB m. m. i vad avser ekonomiska förpliktelser i övrigt för staten.

2. beträffande *överlåtelse av aktier i SSAB*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:71 moment 5 och med avslag på motion 1986/87:N128 yrkandena 2 och 6 och motion 1986/87:N129 godkänner avtalen mellan staten och allmänna pensionsfonden, fjärde fondstyrelsen m. fl. om överlåtelse av aktier i SSAB Svenskt Stål AB m. m. i vad avser överlåtelse av aktier och ekonomiska förpliktelser för staten.

3. beträffande *statens ägarandel i SSAB*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:71 moment 6 och med avslag på motion 1986/87:N128 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om storleken av statens framtida andel av röstvärdet i SSAB Svenskt Stål AB.

4. beträffande *riktlinjer för SSAB:s verksamhet*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N128 yrkandena 4 och 5.

5. beträffande *SSAB:s anläggningar i Luleå*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N130.

6. beträffande *nationellt program för stålindustrin*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N328.

Stockholm den 24 mars 1987

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Christer Eirefelt (fp), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Ivar Franzén (c), Wivi-Anne Radesjö (s), Sten Svensson (m), Birgitta Johansson (s), Per Westerberg (m), Bo Finnkvist (s), Per-Ola Eriksson (c), Jörn Svensson (vpk), Sven-Åke Nygårds (s), Gudrun Norberg (fp) och Mats Lindberg (s).

Reservationer

1. Inlösen av aktier i SSAB (mom. 1)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s.9 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i vad som anförs i vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1986/87:N128 om att SSAB bör vara helägt av staten. Detta är en förutsättning för att verksamheten i fortsättningen skall kunna bedrivas i enlighet med samhällsekonomiska riktlinjer, en fråga som utskottet återkommer till. Statens övertagande av Gränges aktier i SSAB bör alltså, till skillnad från vad regeringen nu föreslår, ta sikte på att staten skall vara ensam ägare av SSAB. Vidare är de av regeringen föreslagna ekonomiska villkoren för övertagandet, som grundas på 1981 års avtal mellan staten och Gränges, enligt utskottets mening sakligt sett orimliga. Utskottet erinrar om den

skarpa kritik som de socialistiska partierna riktade mot den dåvarande regeringen med anledning av 1981 års avtal (se NU 1981/82:13 s. 12 f.). I en socialdemokratisk partimotion betecknades avtalet som "ett oacceptabelt förhandlingsresultat där regeringen inte kan sägas ha väl förvaltat skattebetalarnas pengar". Utskottet finner detta omdöme alltför jämt befogat. NU 1986/87:22

Utskottet anser alltså att regeringen bör begära en omförhandling av det nu föreliggande avtalet med Gränges med sikte på att dels göra SSAB till ett helägt statligt bolag, dels uppnå för staten väsentligt förmånligare villkor för övertagandet av Gränges aktier i SSAB. Riksdagen bör genom ett särskilt uttalande ansluta sig till det anförda. Några medel för inlösen av aktier m. m. bör inte anvisas. Regeringen får vid behov återkomma till riksdagen sedan omförhandlingen med Gränges har slutförts. Genom vad utskottet nu har föreslagit skulle motion 1986/87:N128 (vpk) tillgodoses i berörda delar.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *inlösen av aktier i SSAB*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N128 yrkandena 1 och 3 och med avslag på proposition 1986/87:71 momenten 1–4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Överlåtelse av aktier i SSAB (mom. 2)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s.10 med "Utskottet tillstyrker" och slutar på s. 11 med "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i den kritik som i motion 1986/87:N128 (vpk) framförs mot regeringens förslag om att en tredjedel av aktierna i SSAB skall säljas ut till en grupp finansiella placerare. Ett kortsiktigt företagsekonomiskt lönsamhetstänkande kommer att styra de nya ägarnas handlande. De kan inte tillföra SSAB någon teknisk eller marknadsmässig kompetens. Deras intresse är att uppnå maximal avkastning på sin placering. Avtalets föreskrift om att SSAB-koncernen skall driva sin verksamhet "uteslutande utifrån strikt affärsmässiga principer" får ses som ett uttryck för de tilltänkta nya ägarnas ambitioner. Utskottet anser det principiellt felaktigt att sådana krav ställs på en basindustri. Om avkastningen på finansiella placeringar får bli ett riktmärke för lönsamheten inom stålindustrin och gruvnäringen kommer resultatet att bli nedläggningar av hela företagsenheter och utslagning av en rad orter, med oöverskådliga konsekvenser för samhällsekonomin.

Regeringens förslag om "breddning av ägandet" i SSAB är alltså enligt utskottets mening det senaste utslaget av en rent destruktiv politik mot de svenska basindustrierna. Avtalet med de tilltänkta ägarna står dessutom i strid mot de riktlinjer som hittills har gällt för SSAB:s verksamhet. Utskottet vill här erinra om vad som anfördes från regeringens sida år 1983 om att de statliga företagen bör ha ett särskilt ansvar att ta hänsyn till samhällsintresset vid val mellan olika produktions- och lokaliseringsalternativ (prop. 1982/83:68 s.12). Härom sägs intet i den nu aktuella propositionen.

Som påpekas i motionen kan allvarlig kritik riktas mot avtalet om

överlåtelse av aktier i SSAB också från affärssynpunkt. Sedan Gränges aktier blivit inlösta till ett pris av 96 kr. per aktie säljer staten aktierna till ett pris av 55 kr. per aktie, vilket motsvarar en tredjedel av substansvärdet. Detta har i affärspressen betecknats som ett lockande "klipp" för köparna. Utskottet ser det snarare som en opåkallad realisation av statliga tillgångar med stora framtidsvärden.

Utskottet anser alltså att staten ensam bör ta ägaransvaret för SSAB och att verksamheten bör drivas med sikte på långsiktig samhällsekonomisk lönsamhet. I enlighet härmed bör riksdagen avslå regeringens förslag om överlåtelse av aktier i SSAB. Därmed skulle också kravet i motion 1986/87:N128 (vpk) på ett ställningstagande mot börsnotering av SSAB tillgodoses. Med det sagda tillstyrker utskottet nämnda motion i berörda delar.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. *beträffande överlåtelse av aktier i SSAB*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N128 yrkandena 2 och 6 och med anledning av motion 1986/87:N129 avslår proposition 1986/87:71 moment 5.

3. Statens ägarandel i SSAB (mom. 3)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 11 med "Utskottet finner" och slutar på s. 12 med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

I konsekvens med sin uppfattning att staten skall vara ensam ägare av SSAB avstyrker utskottet regeringens begäran om bemyndigande att medverka till framtida minskningar av statens ägarandel i bolaget.

Beträffande frågan om ett konvertibelt lån från LKAB till SSAB instämmer utskottet i vad som sägs i motion 1986/87:N128 (vpk) om att LKAB behöver detta kapital för egna framtidsåtaganden. Utskottet tillstyrker alltså motionärernas yrkande och förordar att riksdagen uttalar sig mot att SSAB i nuvarande läge får ta upp ett sådant lån.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. *beträffande statens ägarandel i SSAB*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N128 yrkande 7 avslår proposition 1986/87:71 moment 6 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om konvertibelt lån.

4. Riktlinjer för SSAB:s verksamhet (mom. 4)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet går" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer till alla delar i vad som anförs i motion 1986/87:N128 (vpk) om behovet av nya riktlinjer för SSAB, baserade på samhällsekonomisk lönsamhet. Lösningen på SSAB:s aktuella svårigheter ligger inte, som

regeringens tycks anse, i olika finansiella transaktioner och "strukturåtgärder", vilka leder till en avveckling av stora delar av den nuvarande verksamheten. Det gäller i stället att satsa på avancerad förädling och hög kvalitet. Produktionen bör i högre grad än för närvarande inriktas på att täcka inhemska behov. Gruvbrytningen bör fortsätta i Grängesberg och Dannemora. För att verksamheten skall säkras på längre sikt bör investeringar göras i nya brytningsnivåer i Grängesberg.

Som påpekas i motionen krävs det väsentligt ökade insatser för forskning och utveckling inom svensk stålindustri. SSAB har inte kunnat uppfylla de förväntningar i fråga om utveckling av processer och nya produkter som ställdes på bolaget vid dess bildande. Det stöd som för närvarande lämnas av STU är klart otillräckligt. Statens insatser måste ökas väsentligt.

Regeringen bör snarast för riksdagen lägga fram förslag till nya riktlinjer för SSAB:s verksamhet. Dessa riktlinjer bör innefatta också ökat stöd till forskning och utveckling för att säkra svensk stålindustris framtid. Riksdagen bör genom ett uttalande ansluta sig till vad utskottet här har anfört. Motion 1986/87:N128 (vpk) tillstyrks alltså i berörda delar.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande riktlinjer för SSAB:s verksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N128 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. SSAB:s anläggningar i Luleå (mom. 5)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "motion 1986/87:N128 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till vad som sägs i motion 1986/87:N130 (vpk) om behovet av ökade investeringar vid SSAB:s anläggningar i Luleå. Sådana investeringar utgör ett naturligt led i de nya riktlinjer för utvecklingen av SSAB som utskottet nyss har förordat. Regeringen bör således vid utarbetandet av förslag till sådana riktlinjer beakta vad som anförts i motionen. Utskottet vill på detta stadium givetvis inte ta ställning till fördelningen av insatser mellan anläggningarna i Luleå och övriga delar av SSAB. Som framgår av motionen har emellertid Luleåverken berättigade anspråk på ett generöst statligt stöd med hänsyn till det löfte som regeringen utställde år 1983 men som av handelspolitiska skäl inte infriats. Vad som framkommit i denna fråga utgör för övrigt en bekräftelse på riktigheten av utskottets uppfattning att svensk stålindustri bör söka minska beroendet av export och i högre grad inrikta sig på att tillgodose hemmamarknadens behov.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. *beträffande SSAB:s anläggningar i Luleå*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N130 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning har de strukturåtgärder som hittills har vidtagits inom stålindustrin varit inriktade på att möjliggöra företagens överlevnad på kort sikt. Detta visas av de aktuella problemen inom SSAB. Regeringens oförmåga att finna konstruktiva lösningar på dessa problem sammanhänger med att man inte i tid har planerat för en utveckling av handelsstålsindustrin. Inom denna bransch finns det också privatägda mindre företag, som har stor betydelse för sysselsättningen på berörda orter. Framtiden för dessa företag ter sig oviss.

Även inom specialstålsindustrin finns det stora problem. Osäkerheten om ägarförhållandena i Avesta AB, som har tagit sig uttryck bl. a. i uppgifter om försäljning till utländska intressen, utgör ett hinder för utvecklingen av företaget.

Utskottet anser mot denna bakgrund att riksdagen bör följa förslaget i motion 1986/87:N328 (vpk) och begära att en utredning får i uppdrag att utarbeta ett nationellt program för stålindustrin inför 1990-talet. Målet skall vara att ge Sverige en slagkraftig stålindustri inriktad på grundläggande nationella behov. En integrering av stål- och verkstadsindustrin bör åstadkommas. Processutvecklingen inom stålindustrin skall i första hand inriktas på att minska energiåtgången, förbättra arbetsmiljön och den yttre miljön samt möjliggöra att den svenska malmen förädlas inom landet. Den fortsatta utvecklingen kräver också en ny ägarsamordning av stålindustrin och gruvnäringen under ett svenskt metallbolag. I enlighet härmed bör regeringen ta initiativ till en nationalisering av bl. a. Avesta AB. Med det anförda tillstyrker utskottet nämnda motion.

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *nationellt program för stålindustrin*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N328 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Statens ägarandel i SSAB (mom. 3)

Christer Eirefelt (fp), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Gudrun Norberg (fp) anför:

Från moderata samlingspartiets och folkpartiets sida har i olika sammanhang framförts uppfattningen att staten inte är lämpad att vara ägare till företag. I enlighet härmed anser vi att statens ägarengagemang i de nuvarande statliga företagen bör successivt avvecklas. Detta gäller även i fråga om SSAB. Även om vi alltså har en annan principiell inställning till statligt företagande än utskottsmajoriteten anser vi det rimligt att riksdagen, som utskottet föreslår, skall pröva frågor om minskning av den statliga ägarandelen under 51 %.

2. Riktlinjer för SSAB:s verksamhet (mom. 4)

NU 1986/87:22

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anför:

I motionerna 1986/87:N142 (c) och 1986/87:N148 (c) har framförts krav på en samhällsekonomisk och regionalpolitisk utredning om gruvdriften i Bergslagen. Dessa motioner kommer att behandlas av utskottet i annat sammanhang. Vi vill emellertid redan nu understryka vikten av att frågan om driften av gruvorna i Grängesberg och Dannemora bedöms i ett långsiktigt samhällsekonomiskt perspektiv. Det kan då visa sig motiverat med ett offertförfarande för att möjliggöra fortsatt drift.

Innehåll	
Ärendet	1
Sammanfattning	1
Propositionen	2
Förslag	2
Huvudsakligt innehåll	2
Motionerna	3
Yrkanden	3
Motivering	3
Tidigare riksdagsbehandling	5
Svar på frågor i riksdagen	6
Förslag till handlingsplan för SSAB	7
Utskottet	7
Inledning	7
Inlösen av aktier i SSAB	9
Överlåtelse av aktier i SSAB	9
Statens ägarandel i SSAB	11
SSAB:s fortsatta verksamhet	12
Nationellt program för stålindustrin	13
Hemställan	13
Reservationer	
1. Inlösen av aktier i SSAB (vpk)	14
2. Överlåtelse av aktier i SSAB (vpk)	15
3. Statens ägarandel i SSAB (vpk)	16
4. Riktlinjer för SSAB:s verksamhet (vpk)	16
5. SSAB:s anläggningar i Luleå (vpk)	17
6. Nationellt program för stålindustrin (vpk)	18
Särskilda yttranden	
1. Statens ägarandel i SSAB (m. fp)	18
2. Riktlinjer för SSAB:s verksamhet (c)	19